

В Інституті україністики Пряшівського університету відзначили 70-річчя з дня заснування кафедри української мови і літератури

Чехословацька державність створила сприятливі умови для розвитку української національної меншини. Показовим був розвиток у післявоєнний період, коли досягнення українців Словаччини в багатьох відношеннях досягали певних ознак культурної автономії: мали розвинуте українське національне шкільництво всіх ступенів, успішно розвивали свою діяльність радіомовлення, музей, театр, ансамбль, роботи вчителів допомагав Крайовий педагогічний інститут, працювало українське відділення Дослідного інституту педагогіки, в окружних центрах, в тому числі в Пряшеві діяли бібліотеки, в яких функціонували українські відділи, виходила українська періодична преса не лише в Пряшеві, але і в декотрих окружних центрах, церква видавала журнали на українській мові, йшли церковнослов'янські відправи, а проповіді священнослужителів готували з наближенням до мови місцевого українського населення, в Пряшеві працював окремий книжковий магазин, в якому можна було придбати свіжі українські книжкові видання. В не надто далекій перспективі

і організації були фінансовані державою.

Виявом високого стандарту, яким користалася українська національна меншина в республіці, стало заснування в Пряшеві вищого шкільництва гуманітарного спрямування саме

▲ З доповіддю виступила директорка Інституту україністики Ярміла Кредатусова.

з акцентом на задоволення потреб української національної меншини. Саме в Пряшеві, історичному культурному центрі русинів-українців, були створені передумови для розбудови їх вищої освіти. Кафедра української

культури в Словаччині та центральноєвропейському просторі», яка пройшла під егідою деканки філософського факультету Пряшівського університету Беати Балоґової. Директорка Інституту україністики Пряшівського університету Ярміла Кредатусова в своїй доповіді під назвою «70 років пряшівської україністики в Словаччині (з акцентом на останні десятиріччя 2013 – 2023)» оцінила місце і роль україністики в університеті в минулому і сучасному і окреслила її перспективні завдання.

Навчальні програми, які в сучасному пропонує Інститут україністики філософського факультету Пряшівського університету:

1-й ступінь (бакалавр):

Письмовий та усний переклад: українська мова та культура (переклад)

Викладання навчальних дисциплін: українська мова та література (комбіновано)

2-й цикл (магістратура):

Письмовий та усний переклад: українська мова та культура (комбінований)

Викладання навчальних дисциплін: українська мова та література комбіновано.

Перед Інститутом україністики, який очолює директорка доц. Мгр Ярміла Кредатусова, PhD. і в якому працюють PhDr. Адріана Амір, PhD., проф. PhDr. Марія Чижмарова, канд. наук, проф. Світлана Пахомова, д-р наук, Мгр Вероніка Дадайова, PhD. і лекторка української мови доц. Галина Кузь, канд. наук та адміністративно-господарська працівниця Івета Гавірова, стоять надскладні завдання забезпечення навчального процесу і наукової діяльності, адже зараз в Інституті україністики навчається найбільше студентів в історії (292). На першому і другому курсі навчається 200 студентів, більшість з них – з України.

В ході конференції прозвучали доповіді, були зачитані листівки представників наукових установ і вишів, головним чином України, а також відеозвернення українського мовознавця, діалектолога, лінгвогеографа, історика мовознавства, директора Інституту української мови Національної академії наук України проф. Павла Гриценка. Через широку програму робота конференції продовжилась у секціях, в яких виступали доповідачі з Словаччини, України, Угорщини, Чехії, Німеччини.

Інститут україністики з нагоди 70-річчя привітали деканка ФФ Пряшівського університету Беата Балоґова, Надзвичайний і Повноважний посол України в СР Мирослав Кастрян, колишня завідувачка кафедрою Любиця Бабота, голова Центральної ради СРУСР Павло Богдан, директор СНМ – Музею української культури Ярослав Джоґаник, директорка Державної наукової бібліотеки в Пряшеві Валерія

(Продовження на 2 стор.)

49 огляд народних пісень «Маковицька струна»

Субота, 11.11.2023, о 15.00 і 19.00 год.
Спортивний зал «Мир»

БАРДІВ

Неділя, 12.11.2023, о 15.00 год.
Велика сцена Театру ім. Й. Заборського
ПРЯШІВ

Села пустіють Порожні будинки обчислюються тисячами

Якщо ви хочете витримати життя на сході Словаччини, ви повинні бути трохи авантюристом. Так жартують місцеві жителі над власним життям. Багато людей працездатного віку виїхали на заробітки за кордон, і села поступово вимирають. У Пряшівському краї вже десятки тисяч порожніх будинків і квартир.

«Аби жити тут, треба бути трохи авантюристом, тому що життя тут важке», – каже Петро Чопак, староста села Гостовиці. За словами Яни Глоговської, старостки Михайлова, основною причиною є відсутність можливостей для роботи.

«Це відлякує людей від життя в нашому регіоні, незважаючи на те, що він прекрасний», – сказала вона.

Кожен 20-й житель Словаччини працює за кордоном – так говорить статистика. І доказом цього є кількість незайнятих будинків, яка зростає, особливо на сході країни.

«У нас теж є незаселені будинки, у них є власники, але вони живуть у містах і приїжджають сюди тільки на суботу і неділю», – пояснив староста села Збой Ладислав Ладомір'як. Старостка Михайлова каже, що хоча деякі

будинки напівзруйновані, люди не хочуть їх продавати. «Або у них є щось прив'язане до них, або вони дуже люблять село, але не хочуть будинок продавати», – сказала вона.

Парадокс – великий інтерес до нерухомості

Інтерес до купівлі нерухомості за містом величезний. Це підтверджує і староста іншого села. «Так, це правда, є інтерес в основному до старих будинків, ґаздівського типу», – підтвердив Чопак.

Працівниця Статистичного управління у справах перепису населення, будинків і квартир 2021 року Ясмїна Штаудер уточнила, що в Пряшівському краї налічується майже 36 тисяч незайнятих будинків і найбільше їх в округах Пряшів, Попрад і Кежмарок. У Снинському окрузі налічується понад 2 000 незаселених будинків. Схожа ситуація в Гуменському окрузі і лише трохи менше на Лабірщині. У багатьох селах будинки купують також іноземці. «Я думаю, що наш край не повністю втрачений, бо люди радо вертаються у літній час», – додав Петро Чопак.

-КК-

Нелегітимність «вічної» влади

Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) ухвалила резолюцію, яка визнає «вічну» владу Путіна нелегітимною та рішуче підтримує створення спеціального міжнародного кримінального трибуналу.

Резолюцію було ухвалено одностайно після дебатов та доповіді «Дослідження легітимності та законності відмови від обмеження терміну повноважень для чинного президента РФ».

«Асамблея закликає держави-члени Ради Європи визнати Володимира Путіна і його уряд нелегітимними після закінчення його нинішнього президентського терміну, а також обмежити всі контакти з ними, за винятком гуманітарних контактів», – йдеться в одній з ключових поправок, поданих українською делегацією та підтриманих у залі.

Резолюція декларує, що надмірна влада, якою користується Путін в результаті свого надзвичайно тривалого перебування на посаді, в поєднанні з відсутністю

сильного парламенту, незалежної судової системи та вільних ЗМІ перетворила Російську Федерацію на фактичну диктатуру, а «зростаюча жорстокість репресій проти внутрішніх опонентів та агресивна війна проти України свідчать про те, що ціна відсутності системи стримувань і противаг в Російській Федерації стає все більш високою».

Крім того, ПАРЄ у резолюції заявляє про підтримку створення спеціального міжнародного трибуналу, який притягне російське керівництво, зокрема Путіна, до відповідальності. Асамблея нагадує, що всі держави-учасниці статуту Міжнародного кримінального суду юридично зобов'язані заарештувати Путіна, якщо він в'їде на їхню територію, згідно з ордером на арешт, виданим МКС 17 березня 2023 року. Як повідомлялось, у ПАРЄ занепокоєні поправками до конституції РФ про «обнулення» президентських термінів Володимира Путіна.

УКРІНФОРМ, 13.10.2023 р.

▲ Робоча президія Міжнародної наукової конференції. На фото (зліва) Беата Балоґова, Ярміла Кредатусова, Мирослав Кастрян, Марія Чижмарова.

розроблялось евентуальне ведення діловодства на рідній мові.

Задоволенню культурних і освітніх запитів русинів-українців служили окремі організації та інституції, діяли громадські організації, які згуртовували місцевих українців і намагались захищати їх досягнення на регіональному і загальнодержавному рівні. Майже всі установи

мови і літератури стала одним з членів-засновників вищої школи в Пряшеві.

З нагоди 70-річчя з часу заснування кафедри української мови і літератури Інститут україністики Пряшівського університету організував триденну (18.10. – 20.10.2023) Міжнародну наукову конференцію «Словацько-українські зв'язки в галузі мови, літератури та

▲ Частина учасників конференції.

В Інституті україністики Пряшівського університету відзначили 70-річчя з дня заснування кафедри української мови і літератури

(Закінчення з 1 стор.)

Завадська та ін. Прозвучало також музично-поетичне привітання від випускників та студентів Інституту україністики.

Міжнародна наукова конференція продовжила свою роботу 19 і 20 жовтня 2023 р. в секціях мовознавства, дидактики, транслатології, літературознавства і культурології.

Листи-подяки були вручені колишнім і теперішнім педагогічним працівникам Інституту україністики. Нагороди отримали Любція Бабота, Йолана Голєнда, Йосиф Шелепець. Декотрі колишні працівники не взяли участь у роботі конференції через стан здоров'я.

* * *

Кафедра української мови і літератури виникла у вересні 1953 р. у Вищій педагогічній школі у Пряшеві для забезпечення викладів української філології. У 1959/60 навчальному році її розділено на дві кафедри: на філософському факультеті Університету, ім. П. Й. Шафарика (далі УПІШ) та на педагогічному інституті, згодом педагогічному факультеті УПІШ, на якому в 1965 р. відкрито українське відділення з самостійною кафедрою. Була єдиною кафедрою в системі вищих шкіл ЧССР, яка у різних формах навчання готувала учителів для 1 – 9 класів основних шкіл.

Кафедра на філософському факультеті УПІШ готувала учителів української мови для усіх типів середніх шкіл. При ній в 1960 р. засновано науково-дослідне відділення із завданням наукового дослідження в галузі мови, літератури, фольклору. Відділення очолювали: Олена Рудловчак (1960-86), Зузана Ганудель (1986 – 90), Микола Муншинка (з 1990 р. до скасування відділення).

Музично-драматичний ансамбль Тараса Шевченка, на запрошення Академії національних меншин та Об'єднання українців та прихильників України в Празі, які очолює пані Ольга Мандова, 14 жовтня виступив з вечірнім концертом під назвою *Чуєш, брате мій* у Великому залі Нової Ратуші в самому центрі Праги – на Карловій площі.

Концерт в Празі був дуже символічний, так як особистість Юрія Шерегія, основоположника ансамблю, має з Прагою міцний зв'язок. Він був студентом празького Карлового університету, факультету «Філології», пізніше, коли в 1939 році він був змушений

У 1981 р. обидві кафедри об'єдналися на філософському факультеті з тим, щоб забезпечувати викладання дисциплін української філології і на педагогічному факультеті УПІШ.

За всі роки кафедра у різних формах навчання випустила понад 600 учителів для основних і всіх типів середніх шкіл, які паралельно з українською філо-

(1990-94), Юрій Кундрат (1994-2001). В наш час тягар керівництва кафедрою (інститутом) лягли на плечі Любції Баботи, згодом Марії Чижмарової, а зараз Ярмили Кредатусової.

Розвиток у культурно-національному житті русинів-українців в останніх десятиріччях не пішов на користь національної меншини: було зруйновано укра-

▲ Художнє слово завжди несе в собі міцний емоційний заряд, тим більше в час російської війни проти України. Зразки власної творчості та українських поетів зачитали студентки Інституту україністики.

логією за вибором вивчали ще словацьку, російську, німецьку, англійську мови, історію, малювання, музику та інші предмети, здобуваючи так 2-предметну кваліфікацію.

Члени кафедри виступали на наукових конференціях у Словаччині, Україні, США, Канаді та ін. Кафедра утримує ділові контакти з українознавчими кафедрами вищих шкіл у Києві, Львові, Ужгороді, Мюнхені та ін.

Кафедру очолювали: на філософському факультеті: Ірина Субота (1953-57), Петро Бунганич (1957-68), Микола Штець (1968-81); на педагогічному факультеті Михайло Новак (1965-81); об'єднану кафедру: Михайло Роман (1981-89), Юрій Муличак

їнське національне шкільництво (з близько двісті сорок шкіл залишилися дві), прискорився процес асиміляції населення, села і цілі долини обезлюднюються, в церкві пішов процес пословачення відправ і обрядів, а процес руйнації культурно-національного життя завершився розколом на русинів і українців.

Хотілось би сподіватись, що настане кінець процесу руйнації і нарешті національній інтелігенції, в тому числі майбутнім випускникам Інституту україністики, вдасться подолати те, чого не вдалось зробити сучасній інтелігенції в захисті єдності русинів-українців і збереження їх традицій і культури.

Мирослав ІЛЮК.

Музично-драматичний ансамбль Тараса Шевченка натхнув глядачів в Празі

з сім'єю емігрувати з Закарпаття, певний час теж проживав у Празі, де він відкрив Українську драматургічну студію. Можна сказати, що члени колективу пішли слідами свого засновника, так як на Закарпатті, де Ю. Шерегія проживав, уже ансамбль виступав.

Празькі глядачі мали змогу познайомитись з уривками з успішного репертуару ансамблю, а саме з *Чертіжнського весілля* Ю. А. Шерегія, *Наталки Полтавки* Миколи Лисенка, *Ладизинського*

Комарика-полубовника, *Запорожця за Дунаєм* Семена-Гулака Артемовського, *Катерини* Миколи Аркаса, чи музичними картинами Петра Ніщинського до твору Т. Шевченка *Назар Стодоля* під назвою *Вечорниці*. Хор теж звеселив публіку піснями *Сусідка* та *Стеліся, барвінку*.

Програму ансамблю чудово збагатили солісти українськими авторськими та народними піснями. У виконанні солістів Рузання Чабанової, Александри Мікушової, Мартіна Мікуша та Миколи Ердика прозвучали пісні в обробці Любції Чековської, а саме *Гуцулка Ксеня*, *Очі волошкові*, *Під обличком явір похилений*, *Місто спить* та, зрозуміло, емотивна, позачасова пісня *Чуєш, брате мій*, назву якої ніс і сам концерт.

Публіка дуже тепло прийняла і виступ 10-річної Наташки Мікушової, яка заспівала відому пісню Луа Фонса Деспосіто, її українську версію з патріотичними словами під назвою *Десь по світу*.

На концерті модератори згадали і про жовтневе державне свято України День захисників та захисниць України, разом з глядачами хвилиною мовчання від-

дали честь загиблим в війні з російським агресором.

А всім живим, які героїчно кладуть опір цьому агресору, ансамбль пожертвував останню пісню концерту авторів Миколи Лисенка на слова Олександра Коницького *Молитва за Україну*, до виконання якої приєднався і хор святого Володимира з греко-католицької церкви св. Климента під керівництвом пані Ольги Мандової, яка ансамбль в Прагу запросила.

Дуже вдалий, на професійному рівні концерт супро-

водили чудові музиканти Ленка Сенковичова – гітара, Ігор Коцаба – скрипка, Бранко Ладіч – фортепіано та Раймунд Каконі – акордеон та перкусії. Велика заслуга в успішному виступі також диригента і хормейстера Ладіслава Саболчака.

Дуже багата, різноманітна програма зі зміною костюмів на поодинокі виступи публіку натхнула, про що свідчать і слова одного з глядачів, який в свій фейсбук написав:

«Я був свідком неймовірного виступу українського ансамблю з Братислави. Справді чудова художня насолода».

М. КАКОНІ.

▲ Наймолодша група (зліва): Елісса Дренкова з Іноця, Барборка Янкова з Дубрави та Мар'янка Ріганова з Ублі.

З радістю діти розпочали роботу в Гуртку української мови в Основній школі в Ублі на Снинщині. Тому що вони вчать цього року в новому приміщенні, старші дівчата зробили нову стінгазету з азбукою, а молодші підготували вітринку – про свою роботу.

Учням почався новий шкільний рік. Діти тішаться на закінчення планів гуртка – здійснити третю поїздку *За давнім минулим*, а на цей раз в Гуменне до скансену та каштеля. Тішаться і на привітання Діда Мороза. Хоч проєкт і кінчається, вони будуть продовжувати в навчання української мови і надалі.

-МК-

Фото: Марія КАМОЗІНОВА.

